

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SANAT KAVRAMINA
YÖNELİK METAFORİK ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: İZMİR-
KARS-IĞDIR ÖRNEĞİ

*Evaluation of Metaphorical Perceptions of Faculty of Fine Arts Students towards the Concept of
Art: Example of Izmir-Kars-Iğdır*

Yiğit KOCABIYIK¹ ve Tolga ERGÜL²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Iğdır, kocabiyikyigit@gmail.com, orcid.org/0000-0001-7390-6370

² Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Iğdır, tolga.ergul@igdir.edu.tr, orcid.org/0000-0003-2963-7139

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:

11.06.2024

Kabul/Accepted:

06.09.2024

DOI:

10.18069/firatsbed.1499811

Anahtar Kelimeler

Metafor, Doğu, Batı, Sanat,
Sanat Algısı

Keywords

Metaphor, Eastern,
Western, Art, Perception of
Art

ÖZ

Metaforlar, soyut kavramları daha somut ve anlaşılır bir hale getiren dil araçlarıdır. Çalışma, Türkiye'nin Doğu ve Batı bölgelerini temsil edebileceği düşünülen illerdeki (İzmir-Kars-Iğdır) Güzel Sanatlar Fakültelerinde öğrenim gören lisans Sahne Sanatları ve Müzikoloji öğrencilerinin sanat algılarındaki farklılıkları incelemektedir. Çalışma, metafor analizi yoluyla bu illerdeki öğrencilerin sanat algılarını karşılaştırmaya odaklanmaktadır. Sonuç olarak, İzmir'de öğrenim gören öğrenciler sanatı "nefes", "su" ve "yaşam/hayat" metaforlarıyla tanımlarken, Kars ve Iğdır'daki öğrenciler "yaşam/hayat", "su" ve "gökyüzü" metaforlarını tercih etmektedir. Üç farklı ildeki öğrencilerin sanatı hayatın ayrılmaz bir parçası olarak algıladıkları görülmekle birlikte Kars ve Iğdır'daki öğrencilerin doğayla bir ilişki kurduğu tespit edilmiştir. İzmir'deki öğrenciler sanatı daha soyut kavramlarla, Kars ve Iğdır'daki öğrenciler ise daha somut ve doğayla ilişkili metaforlarla ifade etmektedir. İzmir'deki öğrencilerin sanat algısı daha çok olumlu değerlere dayalı iken, Kars ve Iğdır'daki öğrencilerde nötr ve eleştirel bakış açısı daha yaygındır. Uygulanan metafor analizinin bölgesel sosyokültürel dinamiklerin sanat algısına etkilerini anlamaya ve öğrencilerin sanata bakış açılarını kültürel bağlamda karşılaştırmaya yardımcı olduğu görülmüştür.

ABSTRACT

Metaphors are linguistic tools that make abstract concepts more concrete and understandable. The study investigates the differences in the art perceptions of undergraduate Performing Arts and Musicology students studying at the Faculties of Fine Arts in the provinces (Izmir-Kars-Iğdır), which are considered to represent the eastern and western regions of Turkey. The study focuses on comparing students' perceptions of art in these provinces through metaphor analysis. The results show that while students in Izmir define art through the metaphors of 'breath', 'water' and 'life/life', students in Kars and Iğdır prefer the metaphors of 'life/life', 'water' and 'sky'. Although students in three different provinces perceived art as an integral part of life, it was found that students in Kars and Iğdır established a relationship with nature. Students in Izmir express art with more abstract concepts, while students in Kars and Iğdır express it with more concrete and nature-related metaphors. While the art perception of the students in Izmir is mostly based on positive values, the neutral and critical perspective is more common among the students in Kars and Iğdır. It was found that the metaphor analysis applied helped to understand the effects of regional socio-cultural dynamics on the perception of art and to compare students' perspectives on art in a cultural context.

Atıf/Citation:KOCABIYIK, Y. ve ERGÜL, T.(2024). Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencilerinin Sanat Kavramına Yönelik Metaforik Algılarının Değerlendirilmesi: İzmir-Kars-Iğdır Örneği. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 3, 1317-1325.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Yiğit KOCABIYIK, kocabiyikyigit@gmail.com.

1. Giriş

Metafor, bir kavramı veya olguyu başka bir kavram veya olgu aracılığıyla ifade etme biçimi olarak tanımlanmakta olup, soyut kavramların daha anlaşılır ve somut hale getirilmesine yardımcı olmaktadır (Cebeci, 2013: 9-19; Demir, 2015: 15; Tepebaşılı, 2013: 15). Punter (2024), dilin sürekli dönüşüm içinde olduğunu ve metaforların, kavranması zor olan kavramları daha anlaşılır, kavramsallaştırılabilir ve görselleştirilebilir hale getirdiğini belirtmektedir. İlk metafor tanımları Platon ve Aristoteles'in eserlerinde görülmektedir. Platon, metaforu 'mimesis' bağlamında değerlendirerek zararlı olabileceğini savunmuş ve gerçeği arama sürecinde doğru dilin önemini vurgulamıştır (Brittan, 2003: 7-8). Aristoteles ise metaforların şiirin duygusal etkisini artırabileceğini ve 'sanatça güzelleştirilmiş bir dil' oluşturduğunu ifade etmektedir (Aristoteles, 1999: 22). Radman (1997) da, metaforların estetik çekiciliği ve duygusal etkisi nedeniyle dikkat çekici olduğunu vurgulamaktadır.

Günümüzde, metaforlar yalnızca sanatsal bir ifade biçimi olarak değil, aynı zamanda düşünme biçimimizi etkileyen temel unsurlar olarak da kabul edilmektedir. Farklı kültürlerde farklı anlamlar taşıyan metaforlar, kültürel bağlam içinde anlam kazanmaktadır (Lakoff ve Johnson, 2005: 25-46). Doğu ve Batı kültürlerini ele alan Punter, Batı anlayışını iki soyut nesne veya fikrin çok özel şekillerde bağlantılı bulunduğu ve birinin diğeri haline geldiği bir sözel süreç olarak değerlendirirken, Doğu anlayışında insan zekâsı veya ustalığını gösteren bir araçtan ziyade, şeylerin yakınsamasını ortaya çıkarma veya açıklama yolu olarak gördüğünü belirtmektedir (Punter, 2024; 55-75). Özellikle sanat alanında, metaforlar hem anlatsal bir araç hem de derin ve karmaşık yapıları ifade eden önemli unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, metaforların sanata ilişkin soyut anlamları somutlaştırmada ve bireylerin kişisel ve kültürel bağlamlarına göre farklı anlamlar taşımada kritik bir rol oynadığı söylenebilir.

Çalışmada Kars, Iğdır ve İzmir'deki Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin sanat algıları, metaforlar aracılığıyla incelenerek bölgesel farklılıkların sanat kavramı üzerindeki etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amacı, bu illerdeki Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin sanat kavramına yönelik duygularını, düşüncelerini ve algılarını anlamaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırma sorusu, "Kars, Iğdır ve İzmir'deki Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin sanat algıları arasındaki farklar nelerdir?" olarak belirlenmiştir. Araştırma sorusu ekseninde çalışmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

İzmir'deki öğrencilerin sanat algıları hangi metaforlarla ifade edilmektedir?

Kars ve Iğdır'daki öğrencilerin sanat algıları hangi metaforlarla ifade edilmektedir?

Kullanılan metaforların kavramsal, anlam değeri ve içerik açısından farklılıkları nelerdir?

Coğrafi ve sosyolojik farklılıklar sanat algısını nasıl etkilemektedir?

Çalışmanın kapsamı, Kars, Iğdır ve İzmir illerindeki Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin sanat algılarını metaforlar aracılığıyla incelemeyi içerir. Araştırmanın sınırlılıkları, yalnızca üç ilin öğrencilerinin yer alması ve yalnızca Sahne Sanatları ile Müzikoloji bölümlerindeki öğrencilerin görüşlerini içermesidir.

Literatürde, farklı alanlardaki öğretmenlerin sanatçı ve sanat eseri (Gökaslan, 2020), öğrencilerin müzik (Akça, 2019), sahne sanatları öğrencilerinin yaratıcılık (Belkıs & Gümüş, 2021), lise öğrencilerinin müzik dersi (Düzgören, 2017), akademisyenlerin dikte (Özaltınöğlü, 2023) kavramına ilişkin metafor analizi çalışmaları bulunmaktadır. Ancak, sosyolojik, kültürel ve coğrafi açıdan sanat algısına yönelik metaforik bir araştırma ülkemiz literatüründe yer almamaktadır.

Bu çalışmanın önemi, bölgesel ve sosyolojik dinamiklerin sanat algısına yönelik etkilerini ortaya koymasında yatmaktadır. Doğu ve Batı bölgelerini temsil edebileceği düşünülen illerdeki öğrencilerin sanata bakış açılarını karşılaştırmak, sanat algısının geleceğin sanatçıları tarafından farklı kültürel bağlamlarda nasıl şekillendiğini anlamamıza yardımcı olacaktır.

2. Yöntem

Nitel araştırma, çeşitli araştırma desenlerini kapsayan geniş bir kavramdır ve bu desenlere uygun olarak tasarlanan veri toplama yöntemlerini içermektedir (Creswell, 2016). Bu çalışmada, fenomenolojik bir desenle gerçekleştirilen nitel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Fenomenoloji çalışmaları, bireylerin belirli bir zaman dilimi ve bağlam içinde çevreler, durumlar ve olaylar hakkındaki algılarını incelemek amacıyla oluşturulmuş bir desendir (Bloor ve Wood, 2006). Bu çalışmadaki amaç, Türkiye'nin farklı illerindeki Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencileri için sanat kavramını tanımlamak ve örneklerle açıklamak değil, sanat

öğrencilerinin sanat kavramına yönelik duygularını, düşüncelerini ve algılarını anlamaktır. Bir işin içyüzünü görmeye yarayan metaforlar (Akyol, 2018), bu çalışma bağlamında etkili bir araştırma aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca metaforlar, bireylerin genel algılarına dair düşünsel ve görsel kalıpları ifade eden zihinsel araçlar olarak kabul edilmektedir (Güneş, 2019). Bu araçlar, kişilerin karmaşık algılarını kısa ve etkili bir şekilde ifade etmelerine yardımcı olur. Ayrıca, metaforlar, nitel araştırmacıların katılımcılarla güçlü bir bağ kurmalarını ve veri toplamanın etkili bir yöntemi olarak kullanılmasını sağlar (Patton, 2014). Bu çalışmada, metaforlar, bu önemli özellikleri nedeniyle tercih edilmiştir.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmada Dokuz Eylül Üniversitesi Sahne Sanatları ve Müzikoloji bölümlerinin yanı sıra Iğdır Üniversitesi Müzikoloji ve Kafkas Üniversitesi Sahne Sanatları bölümlerinde lisans eğitimi almakta olan öğrencilerden gönüllü olarak araştırmaya katılanlar, çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Katılımcıların seçiminde, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem kullanılmıştır. Bu yöntemde, örneklem için gereken kriterler araştırmacı tarafından belirlenmiş olup, katılımcılar bu ölçütlere göre araştırmacı tarafından seçilmiştir (Cresswell, 2016; Balcı, 2015). Bu çalışmada temel ölçüt, katılımcı öğrencilerin Türkiye'nin batısında yer alan İzmir'deki Dokuz Eylül Üniversitesi'nde ve Türkiye'nin doğusunda yer alan Iğdır'daki Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğrenim görmeleridir. Araştırmada bölüm bazlı benzerlik sağlamak amacıyla, Iğdır Üniversitesi'nde Sahne Sanatları bölümü bulunmaması nedeniyle, Iğdır'a komşu il olan Kars'taki Kafkas Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları bölümü de çalışmaya dahil edilmiştir. Bu düzenlemeyle, Türkiye'nin doğusunda bulunan iller Iğdır ve Kars olarak belirlenmiş ve bu üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakültelerinde öğrenim görmek temel ölçüt haline getirilmiştir. Bu ölçüt, Türkiye'nin doğusu ve batısında öğrenim gören öğrencilerin sanata olan yaklaşımlarının tespit edilmesi amacı ile belirlenmiştir. Araştırma öncesi Iğdır Üniversitesinden "Etik Kurul Onayı" alınmıştır. Katılımcı sayılarına ilişkin öğrenim gördüğü bölüm, üniversite bilgisi ve oranları aşağıdaki tabloda yer almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcı sayıları ve oranları

Üniversite	Bölüm	Katılımcı Sayısı	Oran
Dokuz Eylül Üniversitesi	Müzikoloji	15	%22
Dokuz Eylül Üniversitesi	Sahne Sanatları - Oyunculuk	16	%23
Iğdır Üniversitesi	Müzikoloji	24	%35
Kafkas Üniversitesi	Sahne Sanatları - Oyunculuk	13	%20
Toplam		68 kişi	%100

68 katılımcının 34'ü (%50) kadın, 34'ü (%50) erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralıklarına göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcı yaş aralıkları ve oranları

Yaş Aralığı	Katılımcı Sayısı	Oran
17-24	50	%73
25-34	15	%22
35-44	3	%5
Toplam	68 kişi	%100

2.2. Veri Toplama Araçları

Veriler iki aşamalı yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Formun ilk aşaması katılımcıların öğrenim gördükleri üniversite, bölüm ve cinsiyet olmak üzere demografik özellikleri ortaya koymaya yönelik soruları içermektedir. İkinci aşaması ise katılımcıların sanat kavramına ilişkin metaforik algılarını ortaya koyacakları yarı yapılandırılmış bir ifadeyi içinde barındırmaktadır: "Sanat gibidir, çünkü"

2.3. Verilerin Toplanması

Google Formlar aracılığıyla hazırlanan anket formu, örnekleme dahil edilen üniversitelerdeki bölüm öğretmen elemanlarına ulaşılarak öğrencilere iletilmiştir. Bu çerçevede, katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir.

Zanutto'nun (2001) değerlendirmesine göre, çevrimiçi anketlerin avantajları arasında hızlı cevaplanma oranına sahip olma, katılımcılara hatırlatıcılar gönderme ve elde edilen cevapların veri analiz paketlerine veya veri tabanlarına daha kolay indirilebilme gibi yönleri bulunmaktadır. Ayrıca, bu tür anketlerin, geleneksel kâğıt üzerindeki anketlerin sağlamadığı bu özelliklere sahip olduğuna dikkat çekmiştir. Araştırmada bu kolaylıklara zıt olarak düşük tepki ve düşük yanıt oranları gibi zorlukları da içerdiği önemle belirtilmelidir.

2.4. Verilerin Analizi

Veri hazırlama aşamasında, dijital anket aracı olarak Google Survey kullanılmıştır. Elde edilen veriler, manuel kodlama işlemi için Excel dosyalarına dönüştürülmüştür. Dosyaları ve düzenlenmiş veriler, eşzamanlı bir şekilde iki araştırmacı tarafından incelenmiştir. Bu inceleme sırasında, tekrarlanan ve yarım bırakılan ifadeler tespit edilerek veri setinden çıkarılmıştır. Başlangıçta toplam 104 katılımcıdan veri toplanmıştır. Ancak, yarı yapılandırılmış sorulara tam yanıt vermeyen 16 katılımcının verisi elenmiş ve veri setine dahil edilmemiştir. Bu eleme sonucunda geriye kalan 88 veri incelendiğinde, doğu ve batı illerindeki katılımcılar arasında oransal bir fark olduğu görülmüştür. Bu oransal farkın araştırmanın bulgularını etkilememesi ve bölgeler arası eşitliliğin sağlanması amacıyla, Doğu bölgesi verilerinden 20 tanesi rastgele seçilerek çıkarılmıştır. Bu işlem sonucunda, veri setinde toplam 68 katılımcının verisi yer almıştır.

Bu veri hazırlama süreci, araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmak, aynı zamanda bölgeler arası karşılaştırmaların daha sağlıklı yapılabilmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Veri çözümlemede, araştırmacılar elde edilen verileri ayrı ayrı okumuş ve incelenmiş, ardından iki araştırmacı birlikte genel bir değerlendirme yapmıştır. Bu aşamada, tümevarımsal bir analiz gerçekleştirilmiş olup üç ana tema altında ayrıştırılarak kodlama kitapçığı oluşturulmuştur.

Verilerin kodlanmasında, araştırmacılar ilk önce ayrı ayrı kodlama yapmışlar ve daha sonra işbirlikli kodlama (Saldana, 2019) gerçekleştirmişlerdir. Bu süreçte, kodlamalar karşılaştırılarak benzerlikler ve farklılıklar belirlenmiş, analiz nihai halini almıştır. Kodlama sürecinden sonra benzer olan metaforlar birleştirilmiştir.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlilik

Araştırmanın güvenilirliğini belirlemek amacıyla, tutarlık incelenmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2008). İki araştırmacı, veri analizi sürecinde birlikte çalışarak metaforları kavramsal olarak ayırmışlardır. Daha sonra, bir nitel araştırma uzmanından yardım alınmıştır. Uzman, metaforların listelendiği bir dokümanla kategori adları teslim edilmiştir. Uzman, metaforları kategorilerle eşleştirmiştir. Daha sonra, Miles ve Huberman'ın (1994) formülü kullanılarak görüş birliği ve görüş ayrılıkları tespit edilmiş ve güvenilirlik hesaplanmıştır (Güvenirlilik = Görüş birliği / [Görüş birliği + Görüş ayrılığı] * 100). Araştırmacıların ve uzmanın değerlendirmeleri ayrı ayrı incelendikten sonra iki farklı değerlendirmelerdeki uyum %91 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, .90'ın üzerinde olmasından kaynaklı istenen güvenilirliğin elde edildiğini göstermektedir.

3. Bulgular

Araştırmanın bulguları Türkiye'nin Doğu ve Batı bölgelerine göre daha açık incelenmesi amacıyla iki alt başlık altında sunulmuştur. Alt başlıklarda Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin sanat kavramına dair oluşturdukları metaforlar, kategorik bir yapıya aktarılarak yer almaktadır.

3.1. İzmir'de Öğrenim Gören Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencilerinin Kullandıkları Metaforlar

İzmir'de öğrenim gören katılımcıların belirledikleri metaforların bir kısmı ortak özellikler taşıırken, bazıları sadece bir kişi tarafından kullanılmıştır. Aşağıda, İzmir'de öğrenim gören Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin bu çalışma için ürettikleri metaforlar ve bu metaforların tekrarlanma sıklıkları (f) yer almaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. İzmir’de öğrenim gören öğrencilerin ürettikleri metaforlar

Metafor	f	Metafor	f
Nefes	4	Hamur	1
Su	4	Mum Işığı	1
Yaşam / Hayat	4	Tohum	1
Olasılık bulutu	1	Aşk	1
Biyolojik evrim	1	Hayal	1
Ses	1	Ayna	1
Ateş	1	İlaç	1
Söylenemeyen Söz	1	Sonsuzluk	1
Duyularımızın besini	1	Kendini yontmak	1
Çocuk	1	Ruh	1
Arama çubuğu	1	Özgürlük	1

Tabloda görüldüğü gibi sanat kavramını tanımlamak için İzmir’de öğrenim gören Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin en çok kullandığı metaforlar nefes, su / nehir / okyanus ve yaşam / hayattır. Bu metaforları 4’er kişi kullanılırken, olasılık bulutu, biyolojik evrim, okyanus, ateş, söylenemeyen söz, duygularımızın besini, çocuk, arama çubuğu, ses, hamur, mum ışığı, tohum, aşk, hayal, ayna, ilaç, sonsuzluk, kendini yontmak, ruh ve özgürlük metaforlarını ise 1’er kişinin kullandığı görülmektedir. En çok kullanılan metaforlardaki benzerlikleri görmek için aşağıdaki örnekler ele alınabilir:

“Nefes gibidir, çünkü sanatsız hayat ölü bir bedene benzer (K4).”

“Nefes almak gibidir, çünkü nasıl bir insan nefes almadan yaşamaya devam edemezse sanat olmadan da o toplum tam olarak yaşamış sayılmaz (K20).”

“Su gibidir, çünkü derinlerden gelir, akışkandır, hayatın gıdasıdır (K23).”

“Su gibidir, çünkü hayat verir (K3).”

“Yaşam gibidir, çünkü her zaman keşfedeceğin yeni bir süreç vardır (K2).”

“Yaşamın özü gibidir, çünkü sanat olmadan insan kurur, solar ve elbette ölür (K14).”

Araştırma için veriler incelendiğinde öğrencilerin sanatı tanımlamak için kullandıkları metaforlar Kavramsallık, Anlam Değeri ve Anlam İçeriği olarak üç ana temada incelenmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. İzmir’deki öğrencilerin ürettikleri metaforların kavramsallığı, anlam değeri ve içeriği

Kategori	f*	Oran
Metaforların Kavramsallığı		
Somut	12	%39
Soyut	19	%61
Toplam	31	%100
Metaforların Anlam Değeri		
Olumlu	17	%55
Nötr	14	%45
Toplam	31	%100
Metaforların Anlam İçeriği		
Doğayla İlişkili	5	%16
Mistik ve Düşünsel	6	%19
İnsan Bedeni ve Eylemleriyle İlişkili	11	%36
Kavramla İlişkili	4	%13
İnsanın Ürettikleriyle İlişkili	4	%13
Bireyle İlişkili	1	%3
Toplam	31	%100

f: frekans, tekrarlanma sıklığı

İzmir’de öğrenim gören öğrencilerin sanatı anlatmak için kullandıkları 31 metaforun kavramsal olarak 12’si (%39) somut ve 19’u (%61) soyut olarak tanımlanmıştır. Katılımcıların oluşturdukları somut metaforlara su,

ayna, okyanus, bulut, hamur, ilaç, ışık ve tohum örnek olarak verilebilir. Soyut metaforlar içinse özgürlük, ruh, sonsuzluk örnekleri sunabilir. Sanatı anlatmak için kullanılan somut ve soyut metaforlar aşağıda yer almaktadır.

“Ayna gibidir, çünkü insanların yansımalarını barındırır (K5).”

“Su gibidir, çünkü derinlerden gelir, akışkandır, hayatın gıdasıdır (K23).”

“Okyanus gibidir, çünkü çok derin bir kavramdır yüzeysel bakıldığında belirli şeyleri görebilir ve anlayabiliriz fakat derine indikçe işlenmiş olan her düşünce bir kavram olarak karşımıza çıkar, tamamen bilmek mümkün olmayabilir (K21).”

“Özgürlük gibidir, çünkü kendini o sanatı icra ederken temiz hür ve saf hissedersin (K10).”

“Ruh gibidir, çünkü bulunduğu bedene can verir (K9).”

Tabloda yer alan 31 metafor anlam değeri olarak göz önüne alındığında 17’sinin (%55) olumlu ve 14’ünün (%45) nötr kategoride olduğu görülmektedir. Olumlu anlam değeri olan metaforlar şöyle örneklendirilebilir:

“Duyularımızın besini gibidir, çünkü yaşadığımız ve hissettiğimiz hisleri daha kuvvetli yaşamamızı sağlar (K24).”

“Arama çubuğu gibidir, ihtiyacım olan ve aradığım her şeyi onda buluyorum (K26).”

“Özgürlük gibidir, çünkü kendini o sanatı icra ederken temiz hür ve saf hissedersin (K10).”

İzmir’de öğrenim gören sanat öğrencilerinin sanat kavramına ilişkin kullandıkları metaforların olumlu ya da olumsuzluk bildirmeyen, nötr olan, ifadeleri ise şöyle örneklendirilebilir:

“Kendini yontmak gibidir, çünkü içinden ne çıkacağını bilemezsin (K8).”

“Ayna gibidir, çünkü insanların yansımalarını barındırır (K6).”

“Biyolojik evrim gibidir, şartlara göre değişir (K7).”

Sanat kavramını ifade eden metaforlar anlam içeriğine göre kategorilendirildiğinde insan bedeni ve eylemleriyle ilişkili kategorisinde en çok ifadenin yer aldığı görülmektedir. Bu kategoride 11 ifade bulunmakla birlikte diğer kategorilerden sayıca önemli bir şekilde farklılaşmaktadır. Anlam içeriğine göre insan bedeni ve eylemleriyle ilişkili ifadeler şöyle örneklendirilebilir:

“Ses gibidir, söylenmeye korkulan şeyleri bağırarak duyurur (K13).”

“Çocuk gibidir, emek ister (K17).”

3.2. Kars ve Iğdır’da Öğrenim Gören Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencilerinin Kullandıkları Metaforlar

Kars ve Iğdır’da öğrenim gören katılımcıların belirledikleri metaforların bir kısmı ortak özellikler taşırken, bazıları sadece bir kişi tarafından kullanılmıştır. Aşağıda, Kars ve Iğdır’da öğrenim gören Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin bu çalışma için ürettikleri metaforlar ve bu metaforların tekrarlanma sıklıkları (f) yer almaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Kars ve Iğdır’daki öğrencilerin ürettikleri metaforlar

Metafor	f
Yaşam/Hayat	10
Su	5
Gökyüzü	4
Evren	3
Aşk	3
Işık	2
Güneş	2
Büyüme	2
Nefes	1
Duygu	1
Ruh	1
Şifa	1
Gerçeklik	1
İhtiyaç	1

Tabloda görüldüğü gibi sanat kavramını tanımlamak için Kars ve Iğdır’da öğrenim gören öğrencilerin en çok kullandığı metaforlar yaşam / hayat, su ve gökyüzüdür. Yaşam/Hayat metaforunu 10 kişinin, su metaforunu 5

kişinin, gökyüzü metaforunu ise 4 kişinin kullandığı görülmektedir. Aşk ve evren metaforlarını 3'er kişi, güneş, büyümek ve ışık metaforunu ise 2'şer kişi kullanmıştır. Nefes, duygu, ruh, şifa, gerçeklik ve ihtiyaç metaforlarını 1'er kişinin kullandığı görülmektedir. En çok kullanılan metaforlardaki benzerlikleri görmek için aşağıdaki örnekler ele alınabilir:

"Yaşam gibidir, çünkü ruhumuza iyi gelir (K31)."

"Hayat gibidir, çünkü yaşam biçimimize yön verir (K30)."

"Su gibidir, çünkü her insanın ihtiyacıdır (K32)."

"Su gibidir, çünkü sanatla ilgin olunca hayat su gibi akıp gider (K66)."

"Gökyüzü gibidir, çünkü her şeyi içinde barındırır, yaşamdan özgürlüğe (K43)."

"Gökyüzü gibidir, çünkü herkesin özgür olduğu ve bilgisi tükenmez bir sonsuzluktur (K54)."

Araştırma için veriler incelendiğinde öğrencilerin sanatı tanımlamak için kullandıkları metaforlar Kavramsallık, Anlam Değeri ve Anlam İçeriği olarak üç ana temada incelenmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Kars ve Iğdır'daki öğrencilerin ürettikleri metaforların kavramsallığı, anlam değeri ve içeriği

Kategori	f*	Oran
Metaforların Kavramsallığı		
Somut	16	%45
Soyut	21	%55
Toplam	37	%100
Metaforların Anlam Değeri		
Olumlu	19	%51
Nötr	17	%47
Olumsuz	1	%2
Toplam	37	%100
Metaforların Anlam İçeriği		
Doğayla İlişkili	14	%38
Mistik ve Düşünsel	8	%22
İnsan Bedeni ve Eylemleriyle İlişkili	2	%5
Kavramla İlişkili	1	%2
Bireyle İlişkili	12	%34
Toplam	37	%100

f: frekans, tekrarlanma sıklığı

Kars ve Iğdır'da öğrenim gören öğrencilerin sanatı anlatmak için kullandıkları 37 metaforun kavramsal olarak 16'sı (%45) somut ve 21'i (%55) soyut olarak tanımlanmıştır. Katılımcıların oluşturdukları somut metaforlara su, gökyüzü ve güneş örnek olarak sunulabilir. Soyut metaforlar içinse ruh, şifa ve gerçeklik örnekleri verilebilir. Sanatı anlatmak için kullanılan somut ve soyut metaforlar aşağıda yer almaktadır:

"Güneş gibidir, çünkü her daim parlar (K58)."

"Şifa gibidir, çünkü ruhu iyileştirir (K61)."

Tabloda yer alan 37 metafor anlam değeri olarak göz önüne alındığında 19'unun (%51) olumlu, 17'sinin (%47) nötr, 1'inin (%2) ise olumsuz kategoride olduğu görülmüştür. Sanat kavramını olumsuz olarak anlatan tek metafor "su gibidir, çünkü onu anlamak için hırçın davranırsan acele edersen seni boğar (K67)" ifadesidir. Olumlu anlam değeri olan metaforlar şöyle örneklendirilebilir:

"Güneş gibidir, çünkü hayatın karanlık yerlerini aydınlatır (K28)."

"Aşk gibidir, çünkü içini kıpır kıpır eder (K41)."

"İhtiyaç gibidir, çünkü ruhumu besler (K55)."

Kars ve Iğdır'da öğrenim gören sanat öğrencilerinin sanat kavramına ilişkin kullandıkları metaforların olumlu ya da olumsuzluk bildirmeyen, nötr olan, ifadeleri ise şöyle örneklendirilebilir:

"Rehber gibidir, çünkü insana doğumdan ölüme kadar eşlik eder (K38)."

"Hayat gibidir, çünkü sanat hayatın aynasıdır (K65)."

Sanat kavramını ifade eden metaforlar anlam içeriğine göre değerlendirildiğinde doğayla ilişkili kategorisinde en çok ifadenin yer aldığı görülmektedir. Bu kategoride 14 ifade bulunmakla birlikte ifadeler şöyle örneklendirilebilir:

“Doğa gibidir, çünkü uçsuz bucaksızdır (K48).”

“Su gibidir, çünkü her kalıba uyum sağlar (K68).”

4. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada, Türkiye'nin Doğu ve Batı bölgelerini temsil edebileceği düşünülen illerdeki (İzmir-Kars-Iğdır) Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin sanat algılarındaki belirgin farklılıklar incelenmiştir. Farklılıklara bakıldığında, öğrencilerin içinde buldukları coğrafi ve sosyolojik çevrelerin sanat algılarına olan etkileri açıkça görülmektedir.

İzmir'de öğrenim gören öğrenciler, sanat kavramını daha çok “nefes”, “su” ve “yaşam/hayat” metaforları ile tanımlarken, Kars ve Iğdır'da okuyan öğrenciler sanatı “yaşam/hayat”, “su” ve “gökyüzü” metaforları ile ifade etmişlerdir. Bu bulgular, her iki bölgedeki öğrencilerin sanatı hayatın ayrılmaz bir parçası olarak algıladıklarını göstermektedir. Sanatı tanımlamak için sıklıkla nefes, yaşam, su ve hayat gibi metaforlar kullanan öğrencilerin, sanatı günlük yaşamlarının merkezi bir unsuru olarak gördükleri söylenebilir. Ancak, Doğu'da öğrenim gören öğrencilerin "gökyüzü" metaforunu kullanmaları, onların sanatı daha geniş bir perspektifte ve sonsuz bir olasılıklar alanı olarak algıladıklarını gösterebilir. Gökyüzü metaforu, doğa ile olan derin bağlarını ve sanatın doğanın bir yansıması olarak görüldüğünü de ifade edebilir. Doğu'daki öğrencilerin doğayla iç içe yaşamaları, sanat algılarında doğanın sınırsızlığı ve büyüklüğü gibi unsurların öne çıkmasına neden olabilir.

Metaforların kavramsal analizi, Batı bölgesinde %39 somut ve %61 soyut, Doğu bölgesinde ise %45 somut ve %55 soyut metafor kullanıldığını göstermektedir. Bu durum, Batı bölgesinde öğrencilerin sanatı daha soyut kavramlarla, Doğu bölgesinde ise daha somut ve doğaya dayalı metaforlarla ilişkilendirdiklerini göstermektedir.

Anlam değeri açısından bakıldığında, her iki bölgede de olumlu ve nötr anlam değerine sahip metaforlar ağırlıktadır. Ancak, Batı bölgesinde sanatın olumlu değer taşıyan metaforlar %55, nötr değer taşıyanlar %45 iken, Doğu bölgesinde olumlu değer taşıyan metaforlar %51, nötr değer taşıyanlar %47 ve olumsuz olanlar %2 oranında tespit edilmiştir. Bu oranlar, Batı bölgesindeki öğrencilerin sanat algısının daha çok olumlu değerlere dayalı olduğunu, Doğu'da ise Batı'ya göre nötr ve eleştirel bakış açısının daha yaygın olduğunu göstermektedir.

Anlam içeriği açısından bakıldığında, Batı'da öğrenim gören öğrencilerin sanat algılarını çoğunlukla insan bedeni ve eylemleriyle doğrudan ilişkilendiren metaforlar aracılığıyla ifade ettikleri görülmüştür. Bu, sanatın hayatın devamlılığı ve yaşamın merkezinde yer almasını vurgular nitelikte bir sonuç olarak tanımlanabilir. Ayrıca, bu bölgede sanatın bireylerin günlük yaşamları ve fiziksel varoluşlarıyla sıkı sıkıya bağlı bir olgu olarak görüldüğü söylenebilir. Doğu'da öğrenim gören öğrencilerin sanat algılarını ise çoğunlukla doğayla doğrudan ilişkilendiren metaforlar aracılığıyla ifade ettikleri görülmüştür. Doğu'daki öğrencilerin sanat algısı; doğayla bütünleşme, ruhsal arınma ve varoluşsal derinlik kavramlarıyla ilişkilendirilebilir.

Sonuç olarak, metafor analizi yönteminin, bölgesel sosyokültürel dinamiklerin sanat algısına yönelik etkilerini anlamaya katkı sağladığı görülmektedir. Doğu ve Batı bölgelerindeki öğrencilerin sanata bakış açılarını karşılaştırmak, sanat algısının geleceğin sanatçıları tarafından farklı kültürel bağlamlarda nasıl şekillendiğini anlamaya yardımcı olmaktadır.

Bu bulguların ışığında yeni araştırmalar için öneri olarak, bölgesel farklılıkların sanat algısı üzerindeki etkilerini daha derinlemesine incelemek için daha geniş kapsamlı ve çok merkezli çalışmalar yapılabilir. Türkiye'nin farklı bölgelerinden daha fazla şehir, üniversite ve katılımcı dahil edilerek karşılaştırmalı analizler gerçekleştirilebilir, böylece mevcut araştırmanın sonuçları genişletilmiş ve zenginleştirilmiş olabilir. Bir başka öneri olarak öğrencilerin sanat algılarının eğitim süreçleri boyunca nasıl değiştiğini incelemek, sanat eğitiminin etkisini anlamak açısından değerli veriler sunabilir. Birinci sınıftan mezuniyete kadar öğrencilerin algılarındaki değişimi takip edecek bu çalışma, kapsamlı bir incelemeyi içerebilir. Son olarak, sanat algısı özelinde uluslararası karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Türkiye'deki sanat öğrencilerinin algılarının diğer ülkelerdeki öğrencilerle karşılaştırılması, küresel bağlamda ülkemizdeki sanat eğitiminin konumunu anlamaya yardımcı olabilir.

Kaynaklar

- Aristoteles (1999). *Poetika*, (Çev: İsmail Tunalı), Remzi Kitabevi, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Akça, O. (2019). Bilim Ve Sanat Merkezleri Müzik Alanı Öğrencilerin Müzik Kavramına Yönelik Algılarının Belirlenmesi: Bir Metafor Analizi Çalışması, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 123-145.
- Akyol, C. (2019). Metaforların kullanım alanları ve faydaları. B. Kılcan (Dü.) içinde, *Metafor ve Eğitimde Metaforik Çalışmalar İçin Bir Uygulama Rehberi* (3. Baskı b.), Pegem Akademi, Ankara.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma*. (11. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bloor, M., ve Wood, F. (2006). *Keywords in qualitative methods: a vocabulary of research concepts*, Sage, London.
- Brittan, S. (2003), *Poetry, Symbol and Allegory (Interpreting Metaphorical Language from Plato to the Present)*, University of Virginia Press, Charlottesville.
- Cebeci, O. (2013), *Metafor ve Şiir Dilinin Yapısal Özellikleri*, İthaki Yayınları, İstanbul.
- Creswell, J. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (3. Baskı b.), (M. Bütün, ve S. Demir, Dü) Siyasal Yayınları, Ankara.
- Demir, G. Y. (2015). Çevirenin Önsözü. M. J. George Lakoff içinde, *Metaforlar Hayat, Anlam ve Dil*, İthaki Yayınları, İstanbul.
- Düzgören, H., & Gerekten, S. E. (2017). Anadolu Lisesi Öğrencilerinin 'Müzik Dersi' Kavramına İlişkin Algıları: Metafor Analizi, *Online Journal of Music Sciences*, 2(3), 86-117.
- Gökarslan, Z. Ç. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının "Sanatçı" Ve "Sanat Eseri" Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Aracılığıyla Belirlenmesi. *Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 2020, Cilt 2, Sayı 2, 90-108.
- Güneş, C. (2019). Metafor Nedir Ne Değildir? B. Kılcan içinde, *Metafor ve Eğitimde Metaforik Çalışmalar İçin Bir Uygulama Rehberi*, (s. 1-14). Pegem Akademi, Ankara.
- Gümüş, Y. E., & Belkis, Ö. (2021). Sahne Sanatları Öğrencilerinin Yaratıcılık Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Conservatorium*, 8(2), 179-201.
- Lakoff G. & Johnson, M. (2015). *Metaforlar – Hayal, Anlam ve Dil*, (Çev: Gökhan Yavuz Demir), İthaki Yayınları, İstanbul.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Sage Pub, Thousand Oaks, CA.
- Özaltunoğlu, Ö. (2023). Müzik alanındaki akademisyenlerin bakışıyla: Bir metafor olarak dikte. *RumeliDE Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(37), 677-705. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1405784>
- Patton, M. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (3. Baskı b.), (Çev: M. Bütün, ve S. Demir.) Pegem Akademi, Ankara.
- Punter, D. (2024). *Metafor*, (Çev: Serkan Doğan) Vakıfbank Kültür Yayınları, İstanbul.
- Radman, Z. (1997). *Metaphors: Figures Of The Mind*, Kluwe Academic Publishers, Netherlands.
- Saldana, J. (2019). *Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı*, (Çev: A. Tüfekci Akcan, ve S. Şad) Pegem Akademi, Ankara.
- Tepebaşı, F. (2016). *Metafor Yazıları*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin, Ankara.
- Zanutto, E., (2001). Web & E-mail Surveys, (27.05.2024). <http://www-stat.wharton.upenn.edu/~zanutto/Annenberg2001/docs/websurveys01.pdf>

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

- Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
- Bu çalışmanın yazar/yazarları, Iğdır Üniversitesi Bilimsel Araştırma Ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığı'ndan tarih 29.09.2023 ve sayı 2023/18 ile etik kurul izin belgesi almış olduklarını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
